

John Banville Novel·lista irlandès

“Qui busqui trama que no llegeixi les meves novel·les”

Banville descriu ‘El mar’, el seu últim llibre, com una novel·la de transició que li ha costat molt d’escriure • L’autor irlandès confessa que busca en la creació donar ordre al caos de viure

• Text: Virgínia Mascaró • Foto: Pere Virgili

¿Els fluxos i refluxos de la novel·la ‘El mar’ simbolitzen l’odissea que porta el protagonista fins a una mena de mort (psíquica)?

Seria molt contundent dir això. Quan escrius una novel·la hi poses molts símbols, que després cadascú interpreta a la seva manera. Totes les obres d’art són una solució a un problema tècnic, que t’has plantejat prèviament. Volia que els ritmes del mar fossin al llibre, però no simbolitzen res. Inicialment volia que tractés dels estius d’uns infants vora el mar, però va derivar cap a una reflexió més complexa. Ara bé, un cop acabo una novel·la, ja no em pertany, pertany als lectors. Hi ha tantes versions d’*El mar* com persones l’han llegit. És un llibre que m’ha costat molt d’escriure.

Quan vaig començar a llegir la seva novel·la em va venir al cap Pedro Páramo, del mexicà Juan Rulfo. Hi veu alguna relació?

Ho sento, però no conec el llibre

Tornant a la seva obra, ¿vostè no fa versions fins a arribar a la definitiva?

Fa anys en feia, però ara ja no. Treballo molt intensament. Escric línia a línia, frase a frase. De vegades trigo molt de temps a acabar-ne una. Quan em demanen quina és la fita més gran aconseguida per la humanitat, dic que és la frase. És un privilegi escriure’n una bé. L’art s’ha de fer amb passió, que fa les coses més denses. I no parlo d’una densitat solemne, ni complexa.

Quan escric el meu objectiu és fer una prosa tan clara com puc. El meu llibre el podria llegir un nen de 8 anys. Això sí, he volgut que la novel·la fos com un poema, la lectura del qual exigeix molta atenció. Pot ser un problema per a alguns lectors.

Tot i això, el llibre ha tingut molt d’èxit. A què creu que es deu?

El protagonista viu una tragèdia molt angoixant, en què se sent com un animal ferit. Això fa que li caiguin les màscares. L’obliga a ser molt honest. Potser és això que fa que la novel·la hagi tingut tant d’èxit, que connecti, com potser cap altre de les anteriors, amb els lectors, que se senten força identificats amb el protagonista i els difícils moments que està passant i va passar. No obstant, penso que aquesta és una obra meua de transició.

Com més m’hi endinso, més veig *El mar* com una novel·la pròpia del segle XXI, pel que fa a la temàtica. Els últims anys s’estan divulgant massivament (amb films i llibres adreçats a un públic no especialitzat) descobriments reveladors de la física quàntica i la manera com percebem el món i sobre el funcionament del cervell. Ha vist el film *¿Y tu que sabes!?* (*What the bleep do we know!??*)

No, no l’he vist. Però, sí que conec la física quàntica. Però el meu és un llibre molt més simple que tot això. A mi la ciència m’interessa, però només de manera indirecta.

Quan era jove feia servir molts símbols i feia al·lusions a teories científiques, però a mesura que et fas vell, ho simplifiques tot. A més, és molt difícil introduir pensaments en una ficció. Antigament la ciència era una filosofia natural, però ara és molt més complexa

La novel·la té moltes referències al tema d’observar i ser observat. Pels científics, el subjecte és qui construeix la realitat. Vostè també fa servir aquest recurs per crear la realitat novel·lada? Faig servir l’observador, però no amb aquesta intenció. Quan escrius tens uns problemes tècnics i els resols d’una determinada manera.

M’ha cridat l’atenció que, com Nabokov, fa servir percepcions sinestèsiques. En el seu cas, posa color a les olors... ¿Fa servir el sentit de l’olfacte per la seva poderosíssima capacitat per evocar i fer present el passat?

“Quan estic a punt d’acabar una novel·la sento que la mort em vol impedir que ho faci”

Sí. Molta gent m’ha comentat que els meus llibres tenen un sentit molt fort de les olors. Ahir, quan vaig entrar a l’hotel, l’olor que vaig sentir em va recordar la primera vegada que vaig ser a Barcelona, ara fa 40 anys. No recordo el nom de l’hotel, però sí l’olor que feia...

¿Podem dir que la seva novel·la es pot llegir també a través de les olors i els colors que fa servir?

La feina com a artista és recrear un món, amb les seves aromes, els seus colors... Per això la novel·la, dins la seva simplicitat, vol ser un món en la seva totalitat. Jo no intento descriure la psicologia dels personatges. El que jo veig i descriu dels personatges és la superfície de la seva ment, no l’interior. Jo ni tan sols crec en la psicologia. El que espera l’escriptor del lector és que doni sentit al que està llegint. Que sigui partícip de l’obra. Ara bé, en el meu cas, una vegada acabada la novel·la ja no em pertany, és dels lectors. Per això dic que hi ha tantes novel·les possibles com lectors.

¿Creu que la ciència ha substituït, finalment, Déu, els déus?

No. Més aviat destacaria que el més gran que tenim és la imaginació. Podem imaginar el que vulguem. La imaginació és el nostre Déu. Penso que l’estat entre el son i la vigília és molt important per a la creació. És el moment en què la ment pot imaginar i veure les coses més extraordinàries.

Vostè es reconeix com a novel·lista filòsof? En el sentit que està especialment interessat en la natura de la percepció i la relativitat del temps (temes recurrents en els seus llibres)...

No m’hi considero. Ara bé, m’agrada llegir ficció en la qual al darrere hi hagi un treball, una feina intel·ligent. Com deia algú, l’objectiu de l’escriptura no és fer pensar, sinó fer sentir.

¿Imaginació i memòria són eines que ens permeten reconstruir una realitat que se’ns escapa?

La imaginació i la memòria són possiblement una mateixa cosa. Pensem que recordem coses, però en realitat només es tracta d’una recreació del que va passar. Recentment, vaig anar a veure una pel·lícula de finals dels 50 amb la meua filla petita. Hi recordava una escena en la qual sortia la protagonista amb un vestit molt espectacular. L’escena, però, no va sortir en tot el film. Probablement jo havia inventat al meu record l’escena del film vist feia molts anys. La memòria és sempre una reinvençió del passat.

¿Vostè escriu per donar sentit a un món desconcertat?

És el que intenta fer tot l’art: donar sentit a un sistema caòtic. La vida és un esdevenir continu. En canvi una novel·la, una obra d’art, té un principi i un final. Penso que els éssers humans busquem amb la creació donar ordre al caos de viure.

